

ULUG‘BEK HAMDAMNING "MUVOZANAT" ROMANI TAHLILI

**Burxanova Feruza
Abdurazzoqovna**

*O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
dotsenti ,
filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori
(PhD)*

**Sodiqjonova Sarvinoz
Ilyosbek qizi**

*O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
Filologiya fakulteti
"O'zbek tili va adabiyoti " yo'nalishi 1-bosqich
talabasi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy o‘zbek adabiyotining yirik vakili Ulug‘bek Hamdam tomonidan yaratilgan “Muvozanat” romani keng qamrovda badiiy-falsafiy va psixologik jihatdan tahlil qilinadi. Asarda mustaqillik davri jamiyatida yashayotgan insonning ruhiy holati, ichki izlanishlari, e’tiqod va shubha o‘rtasidagi ziddiyatlar, shaxs va jamiyat o‘rtasidagi murakkab munosabatlar markaziy masala sifatida yoritilgan. Roman qahramoni Yusuf obrazi orqali muallif insonning hayot mazmunini anglash yo‘lidagi iztiroblari, ma’naviy bo‘shliq va ruhiy muvozanatni saqlash muammolarini ochib beradi. “Muvozanat” romani zamonaviy o‘zbek nasrida falsafiy tafakkur va psixologik tahlil uyg‘unlashgan muhim asar sifatida e’tirof etiladi.

Kalit so‘zlar: *muvozanat, zamonaviy roman, ruhiy izlanish, shaxs va jamiyat, ma’naviyat, falsafiy tafakkur.*

Аннотация: В статье представлен развернутый художественно-философский и психологический анализ романа Улугбека Хамдама «Равновесие». В произведении на фоне общества периода независимости раскрываются внутренние переживания личности, духовные поиски, кризис ценностей, а также сложные взаимоотношения личности и общества. Через образ Юсуфа автор показывает утрату внутреннего равновесия современного человека и его стремление к духовной гармонии. Роман отличается глубоким психологизмом и философским осмыслением человеческого существования.

Ключевые слова: *равновесие, современный роман, духовный поиск, личность и общество, философское мышление, нравственные ценности.*

Annotation: This article presents an expanded artistic, philosophical, and psychological analysis of Ulugbek Hamdam’s novel “Balance”. The novel reflects the spiritual state of individuals in the post-independence period, focusing on inner conflicts, moral crises, faith and doubt, and the relationship between personality and

society. Through the image of Yusuf, the author reveals the loss of inner balance and the human desire for spiritual harmony. The novel is considered a significant philosophical and psychological work in modern Uzbek literature.

Key words: *balance, modern novel, spiritual search, personality and society, morality, philosophical thinking.*

KIRISH

Mustaqillik davri o'zbek adabiyoti mazmunan va g'oyaviy jihatdan yangi bosqichga ko'tarildi. Bu davrda adabiyot insonning ichki dunyosini, ruhiy kechinmalarini, e'tiqodi va ma'naviy tanlovlarini badiiy tadqiq etishga yo'naltirildi. Ijtimoiy tuzumning o'zgarishi, qadriyatlar tizimining yangilanishi inson ruhiyatida murakkab jarayonlarni yuzaga keltirdi. Aynan shu jarayonlar mustaqillik davri adabiyotining asosiy mavzularidan biriga aylandi.

Ulug'bek Hamdam ana shu davr adabiy tafakkurining yetuk namoyandalaridan biri sifatida inson qalbidagi ziddiyatlarni, ichki bo'shliq va ma'naviy izlanishlarni falsafiy mushohada asosida tasvirlaydi¹. Yozuvchining asarlarida tashqi voqealardan ko'ra, ichki ruhiy jarayonlar ustuvorlik qiladi. "Muvozanat" romani ham aynan inson ruhiyatining murakkab qatlamlarini ochib berishga qaratilganligi bilan ajralib turadi.

Mazkur roman mustaqillik davri insonining hayotga, jamiyatga va o'zligiga munosabatini badiiy aks ettiruvchi muhim manbadir. Asarda insonning o'zligini anglash, hayot mazmunini topish, e'tiqod va vijdon masalalariga jiddiy e'tibor qaratiladi. Shu bois "Muvozanat" romani nafaqat adabiy, balki falsafiy va ma'naviy ahamiyatga ham ega.²

ASOSIY QISM

"Muvozanat" romanida voqealar rivoji an'anaviy syujet asosida emas, balki qahramonning ichki ruhiy kechinmalari orqali amalga oshadi.³ Bosh qahramon Yusuf — zamonaviy jamiyat vakili bo'lib, u tashqi tomondan oddiy hayot kechirayotgan bo'lsa-da, ichki dunyosida chuqur ruhiy izlanishlar olib boradi. Yusuf jamiyatdagi ma'naviy tanazzul, qadriyatlarning yemirilishi fonida o'z o'rnini topishga urinadi.

Yusuf obrazida muallif mustaqillik davri insoniga xos bo'lgan umumiy ruhiy holatni mujassamlashtiradi. Qahramonning ichki ziddiyatlari — bu faqat shaxsiy muammo emas, balki jamiyat miqyosidagi ma'naviy muammolarning badiiy ifodasidir. U e'tiqod bilan shubha, moddiy manfaat bilan ma'naviy ehtiyoj o'rtasida qoladi. Ushbu holat romanning psixologik chuqurligini belgilaydi.

Asarda "muvozanat" tushunchasi markaziy falsafiy kategoriya sifatida talqin qilinadi. Muvozanat — bu insonning ichki tinchligi, ruhiy barqarorligi va jamiyat bilan uyg'un yashashidir. Muallif romanda ushbu muvozanatning buzilishi inson hayotida qanday fojeali oqibatlariga olib kelishini ko'rsatadi. Jamiyatdagi ma'naviy bo'shliq, adolatsizlik va qadriyatlarning o'zgarishi qahramon ruhiyatiga kuchli bosim o'tkazadi.

1. Hamdam, U. *Muvozanat*. — Toshkent: Sharq nashriyoti, 2007

2. Quronov, D. *Adabiyot nazariyasi asoslari*. — Toshkent: Noshir, 2019.

3. Karimov, B. *Zamonaviy o'zbek romanchiligi*. — Toshkent, 2016.

Romanda diniy-falsafiy masalalar alohida o‘rin egallaydi. Insonning Yaratuvchi bilan munosabati, gunoh va poklanish, taqdir va iroda masalalari Yusufning ichki monologlari orqali yoritiladi. Bu jihatlar asarni oddiy psixologik roman doirasidan chiqarib, uni chuqur falsafiy asar darajasiga olib chiqadi⁴.

Ulug‘bek Hamdam badiiy tasvir vositalaridan mahorat bilan foydalanadi. Ichki monolog, ramziy obrazlar, falsafiy mulohazalar orqali qahramon ruhiyati batafsil ochiladi. Asar o‘quvchini faqat kuzatuvchi emas, balki fikrlovchi, mushohada qiluvchi shaxsga aylantiradi.⁵

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Ulug‘bek Hamdamning “Muvozanat” romani mustaqillik davri o‘zbek adabiyotida inson ruhiyati va ma’naviy izlanishlarni chuqur badiiy-falsafiy tahlil qilgan muhim asarlardan biridir. Asarda shaxs va jamiyat o‘rtasidagi murakkab munosabatlar, e’tiqod, vijdon va hayot mazmuni masalalari Yusuf obrazi orqali yuksak badiiy saviyada ochib beriladi.

Roman o‘quvchini o‘z ichki dunyosiga nazar tashlashga, ma’naviy muvozanatning ahamiyatini anglashga undaydi. “Muvozanat” romani zamonaviy o‘zbek nasrida psixologik va falsafiy tafakkur uyg‘unligining yorqin namunasi sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Hamdam, U. *Muvozanat*. – Toshkent: Sharq nashriyoti, 2007.
2. Quronov, D. *Adabiyot nazariyasi asoslari*. – Toshkent: Noshir, 2019.
3. Karimov, B. *Zamonaviy o‘zbek romanchiligi*. – Toshkent, 2016.
4. *O‘zbek adabiyoti tarixi. 5-jild*. – Toshkent: Fan, 2018.
5. *ZiyoUz elektron kutubxonasi materiallari*.

4. *O‘zbek adabiyoti tarixi. 5-jild*. – Toshkent: Fan, 2018.

5. *ZiyoUz elektron kutubxonasi materiallari*.